

УДК 37.091.12(045)(477.82)

Денисенко Н. Г., Тараджук Д. О.

ФУНКЦІЇ ТЬЮТОРА ЯК ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті подане теоретичне обґрунтування наукової проблеми сучасного стану функціональності тьютора в системі професійної освіти. Визначено зміст понять “професійна освіта”, “тьютор”, “тьюторство”, “тьюторська система”. Основну увагу в роботі акцентовано на важливості впровадження функцій тьютора в освітній простір професійної освіти з метою удосконалення реалізації принципу індивідуалізації зі здобувачами освіти. Обґрунтовано ідею про те, що оволодіння майбутніми вихователями специфічними функціями тьютора забезпечить набуття навичок якісної професійної діяльності в системі професійної освіти. Авторами визначено власне бачення щодо переліку функцій тьютора в системі професійної освіти. Проаналізовано особливості виокремлення функцій тьютора в системі професійної освіти Франції та Великобританії. Автори доходять висновку про те, що сучасні пріоритети професійної підготовки майбутніх тьюторів передбачають впровадження принципу індивідуалізації у роботі зі студентами, а заклади освіти потребують формування нового покоління фахівців, здатних самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Оволодіння педагогами функціями тьютора забезпечить ефективне впровадження принципу індивідуалізації в умовах професійної освіти.

Ключові слова: тьютор, педагог, система освіти, професійна освіта, функція, супровід, індивідуалізація, освітня траєкторія.

Здобувачі освіти сучасного покоління потребують нових, інноваційних підходів до опанування майбутньою професією. Технократичний світ змінив як швидкість їхньої соціальної адаптації, так і пристрасть до нових технологій. Але методи та функції педагога вищої школи залишилися незмінними. Студенти не сприймають навчальний матеріал застарілого зразка, вони прагнуть особистісно орієнтованої моделі навчання, особам з особливими освітніми потребами важко впоратись з освітньою програмою не адаптованою відповідно до їхнього індивідуального розвитку. Саме педагог з функцією тьютора вправі подолати визначені вище проблеми.

Метою статті є теоретичний аналіз функцій тьютора в системі професійної освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти в працях українських дослідників уже широко використовується термін “тьютор” як педагог дистанційного навчання (В. Кухаренко, Л. Каленіченко, Т. Койчева, А. Бойко). Більше робіт, присвячених проблемі тьюторів та тьюторства, бачимо у російських дослідників (Т. Ковальова, В. Максимов, Ю. Деражне, А. Зінченко, С. Змеєв та інші). У французьких дослідженнях проблемами ролі та значення тьютора, типології тьюторів, особливостям тьюторанта також займаються багато дослідників, серед них – Ф. Манжено, В. Глікман. Ж.-Ж. Кентен, Ж. Безьят, К. Селік, Ж.-Ф. Бурде, П. Ральпсон, Б. Деніс тощо. Результати досліджень, що розкривають окремі аспекти підготовки фахівців дошкільного профілю, висвітлено в наукових працях Н. Денисенко, К. Крутій, Н. Лисенко, З. Плохій, Г. Підкурганної та ін. Вивчення вітчизняних досліджень показало, що предметом аналізу українських дослідників обирався широкий спектр теоретичних і практичних проблем тьюторства. Проблеми вивчення реалізації тьюторства в умовах школи присвятили свої наукові роботи такі дослідники, як: А. Адамський, Є. Волошина, С. Дерендяєв, Л. Долгова, А. Решетнікова, В. Конєв, Є. Ковриго, С. Мануйлова, Н. Михайлова, О. Плахотник, Н. Рибалкіна, М. Черемних, П. Щедровицький та інші.

У дисертаційних дослідженнях (Т. Жаровцева, О. Пехота, Т. Танько, Г. Троцько та ін.) визначено зміст, етапи, компонентний склад професійно-педагогічної підготовки та запропоновано різні моделі її реалізації. Сутності та різним аспектам тьюторства в педагогічній діяльності присвячені праці таких науковців, як: Е. Гордон, М. Іващенко, В. Кухаренко, Р. Морган, Ч. О’Мейлі, Дж. Понтічелл, Р. Шаран, Б. Шуневич та ін.

Незважаючи на значну кількість праць у зазначеному напрямі, проблема визначення функцій тьютора в системі професійної освіти досі залишається не досить вивченою, а отже, потребує додаткового обґрунтування.

У межах традиційного освітнього процесу головною ланкою забезпечення високої ефективності навчання є педагог, діяльність якого має високу соціальну значущість і посідає одне з центральних місць у державотворенні та формуванні духовної культури здобувачів освіти.

Щодо поняття “професійна освіта”, то є деякі розбіжності в трактовці цієї дефініції. Наприклад, М. Чобітько вважає, що “професійна освіта” є синонімом професійної підготовки і має розглядатися як “невіддільна складова частина єдиної системи народної освіти” [9]. Дослідники сучасності під “професійною освітою” розуміють “результат становлення й розвитку особистості” [11, с. 226], а однією з головних цілей професійної освіти є створення умов для оволодіння професійною діяльністю, одержання кваліфікації або ж здебільшого перекваліфікації для включення людини в суспільно корисну працю відповідно до її інтересів і здібностей.

Сучасний рівень професійної освіти вимагає розширення рольових функцій педагога, отже, на арені з’являється нова педагогічна позиція – тьютор. Є думка, що “тьюторство – це така педагогічна позиція, що займається випрацюванням зовнішньої форми дії. Тьютор супроводжує людину в її опануванні спосо-

бами нової діяльності” [11]. Тьютор, як ми бачимо, має бути супроводжувачем студента під час усього його навчання, допомагати йому отримувати диференційовану та індивідуалізовану освіту.

Проблемі місця та ролі викладача в сучасній системі освіти присвячена ціла низка праць [4; 5; 12]. Тьюторська позиція в них трактується неоднозначно. На думку більшості дослідників, тьютор – це нова спеціалізація діяльності вчителя, що реалізується в умовах дистанційної форми навчання [3, с. 14]. Тьютору властиві як традиційні функції педагога, так і нові, пов’язані з принципово новими умовами організації освітнього процесу. Виконання професійних завдань тьютора передбачає передусім реалізацію функцій: консультанта, що виявляється в інформуванні, наданні слухачам порад, інформаційній підтримці навчання; менеджера, яка реалізується в керівництві та мотивації слухачів, консультаціях та комунікаціях із ними; фасилітатора, що виражається в налагодженні та підтриманні інформаційних зв’язків і взаємодії між слухачами та іншими учасниками системи освіти, у врегулюванні різних проблем, розв’язанні конфліктів, адаптації слухачів до нових форм навчання.

Сенс тьюторства полягає в подоланні антропологічного дефіциту в освіті. Цей дефіцит створює брак “особистої присутності” людини в освіті; брак особистого й освітнього сенсу; брак відповідальності людини за свою освіту. Відомо, що тьюторська діяльність включалася в різні історичні контексти університетської освіти, зокрема, у середньовічних англійських університетах Оксфорді та Кембриджі тьюторська система навчання передбачала регулярні, індивідуально-групові заняття викладача-тьютора зі студентами, які були прикріплені до нього на весь період навчання в університеті. В Англії тьюторський метод навчання та виховання був визнаний надзвичайно ефективним; протягом XVII – XIX століть у стародавніх англійських університетах тьюторська система навчання стала провідною та зберегла свої позиції дотепер [5]. У сучасних західних університетах тьютор виступає як розробник освітніх проектів або програм, як консультант у сфері освітніх послуг.

Поняття “тьюторська система” також використовувалось, коли мали на увазі різноманітні форми спілкування між адміністрацією університету та студентами. Тьютор як елемент системи навчання здійснював свою професійну діяльність протягом навчального року, а також відповідав за життя студента в університеті.

Французький педагог Ж. Безьят вважає, що тьютор – це експерт, модератор та співучасник усередині своєї тьюторської групи. Якість його посередництва залежить від його спроможності поєднати індивідуальні особливості студентів групи та вимоги освітнього середовища, в якому вони співпрацюють [1]. Більшість французьких педагогів виділяють чотири основні функції тьютора в дистанційному навчанні: педагогічну (деякі вчені її називають метакогнітивною), організаційну, соціо-афективну (або мотиваційну) та техніко-адміністративну [2].

Т. Гарбуза визначає функції тьюторів у вищих навчальних закладах Великої Британії, а саме: розроблення змісту дидактичних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей студентів; організація навчальної діяльності студентів щодо засвоєння дидактичного матеріалу; у разі потреби консультування студентів з питань виконання дидактичних завдань; аналіз та оцінювання стану виконання студентами навчальних завдань, проектів; забезпечення суб’єкт-суб’єктних відносин у процесі дистанційного навчання між викладачем і студентами [5].

Нині позиція тьютора, беззаперечно, має стосунок до індивідуально орієнтованої педагогіки. Вчитель-тьютор, на думку В. Конєва, – “це не предметник, це педагог або Учитель у власному розумінні слова та з великої літери, який працює не зі знанням-інформацією, а з культурною ситуацією, де в учня народжується знання-думка” [7].

Т. Ковалева виділяє основні функції тьютора в старшій школі: організація простору зустрічей тьютора з культурними осередками і персональними носіями культури (професорами, майстрами, професіоналами тощо); допомога учню в оволодінні способами освоєння культури (дослідженням, проектуванням, творчістю) через організацію рефлексії здобувача освіти над його діяльністю; допомога в усвідомленні можливостей і освітніх перспектив, пов’язаних з професійним майбутнім; створення умов для організації дослідницької, проектної і творчої діяльності з урахуванням індивідуальних програм [6, с. 27].

Якщо порівняти ролі традиційного педагога та тьютора, виявиться, що перший керує процесом навчання, передає знання, спираючись у своїй професійній діяльності на різні методики, коли другий – супроводжує процес самоосвіти, бере участь в індивідуальній відповідальності за знання, а у своїй діяльності спирається на рефлексію досвіду самоосвіти.

В. Бикова функції тьютора розподіляє за своїм призначенням щодо супроводження процесу навчання на чотири основні напрями, які є системно-організованими: інформаційні; комунікаційні; організаційні; керувальні [3]. Усі ці напрями не є відокремленими, між ними є перехресні зв’язки, взаємний вплив і взаємодія. Інформаційний напрям передбачає надання необхідної інформації у випадках: потрібної адаптації, додаткової консультації, потрібного поширення або поглиблення даних, змінення форми навчальної інформації з метою формування пізнавальної мотивації тощо; проектування та проведення дискусії у форумі, створення власних посилань та супроводження посилань учасників дискусії; проектування та супроводження чатів, коригування сценаріїв згідно з дійсним (незапланованим) напрямом чату; підготовка допоміжних і додаткових матеріалів до бібліотеки, газети, глосарію; критичні зауваження та нотатки щодо проведення різних форм занять та супроводження самостійної діяльності (методичний супровід); обговорення процесів контролю та самокон-

тролю щодо їхньої методики і форми проведення; тренінг зі створення питань різного спрямування і призначення з урахуванням активності сприйняття і створення позитивного емоційного клімату тощо [3].

У цьому контексті завданням тьютора в початковій школі є підтримання інтересу дитини до навчання, надання їй допомоги, визначення індивідуального стилю навчання й формування ставлення до свого навчального досвіду як до того, що має справжню цінність. Тьютор працює з дитячими питаннями і пошуком відповідей на них, вважаючи їх дуже важливими для дитини не тільки сьогодні, але й у цілому для освітньої історії свого підопічного. Тьюторський ефект полягає в тому, що студенти не тільки ставлять собі усвідомлені питання про сенс власних дій, а й знаходять внутрішні стимули для навчання. Отже, тьюторська педагогіка – це педагогіка “знаків питання”, що відповідає всім вимогам особистісно орієнтованого навчання й гуманістичним тенденціям в освіті [8].

Узагальнюючи вище подані теоретичні дослідження функцій тьютора, ми виокремлюємо основні функції тьютора як педагога в системі професійної освіти, подані на рис. 1. Роль тьютора визначається процесом тьюторингу, перед усім ідеться про процес розвитку здобувача освіти, з яким працює тьютор.

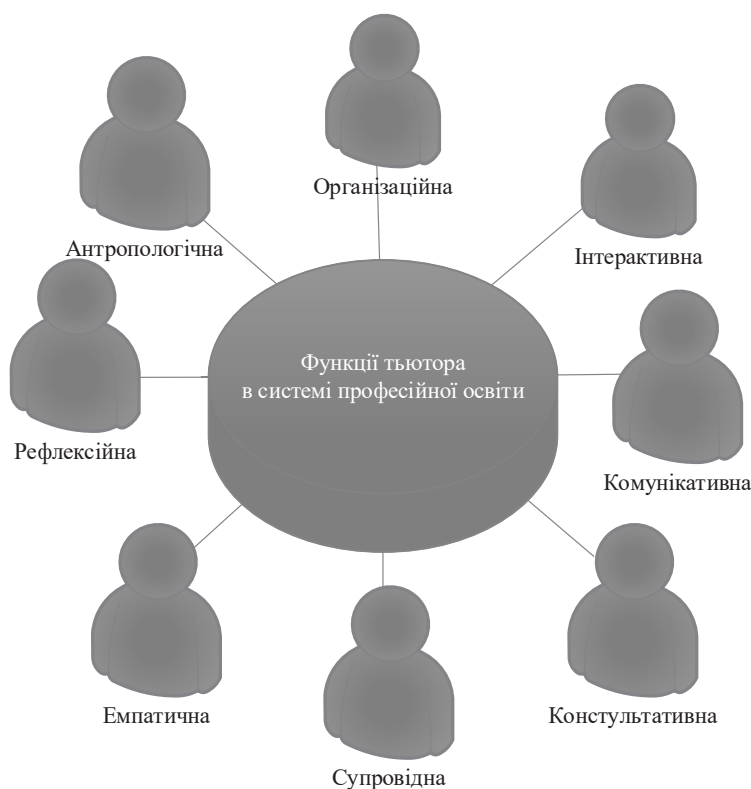

Рис. 1. Функції тьютора в системі професійної освіти

Тьютор у системі професійної освіти – це педагог, який стає старшим товаришем для студента, підтримує його, мотивує, створює безпечний простір для розвитку й допомагає завдяки щирим, повним довіри відносинам. Тьютор ставить умовний кордон у відносинах, які зберігають товариські й водночас відповідні засади взаємоповаги між партнерами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, звертаємо увагу на високу фахову вартість використання функцій тьютора в системі професійної освіти. Завдяки реалізації педагогами функцій тьютора у закладах вищої освіти України ефективність побудови індивідуальної освітньої траєкторії кожного студента значно зростає. Навички реалізації тьюторських функцій необхідно здобувати не лише теоретично, але й практично.

Таким чином, можна стверджувати, що в Україні значно підвищився інтерес до введення тьюторів як педагогів у систему професійної освіти. Водночас зазначимо, що окремо виділених функцій тьютора в системі професійної освіти не визначено. Натепер є педагоги, які застосовують у своїй роботі елементи тьюторських функцій, інтуїтивно відчуючи вагому цінність індивідуалізації та спільної роботи. Ми схильні до думки, що стати тьютором можна лише під час реалізації власної тьюторської практики. Тьютором стане той, хто бачить можливість і цінність розвитку кожної особистості, яка потребує підтримки досвідченого фахівця.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у теоретичному обґрунтуванні ефективної реалізації функцій тьютора майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.

Використана література:

1. Bézat J. Tuteurs et tutorés sur le campus numérique FORSE. // Actes du colloque Eifad. – Poitiers, 2004. – 23 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://edutice.archives-ouvertes.fr/docs/00/31/29/21/PDF/Bziat_Eifad04.pdf
2. Quintin J.-J. Accompagnement tutorial d'une formation collective via Internet. Analyse des effets de cinq modalités d'intervention tutorale sur l'apprentissage en groupes restreints: Doctorat de Sciences de l'Education. – Grenoble: Université Stendhal, 2008. – 368 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00349013/document>
3. Бикова В. Ю. Дистанційний навчальний процес / за редакцією В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bcoreanda.com/ShowObject.aspx?ID=222>
4. Волобуєва Т. Рольові вектори сучасного педагога // Управління освітою. – № 11. – 2011. – С. 12–16.
5. Гарбуза Т. Основні функції тьютора у процесі дистанційного навчання іноземної мови студентів ВНЗ Великої Британії / Т. Гарбуза // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 69–72. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_3_17
6. Ковалева Т. М. Матеріали курсу «Основи тьюторського супроводження в общем образовании» / Т. М. Ковалева: лекції 5–8. – Москва : Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 64 с.
7. Конева В. А. Культура и архитектура педагогического пространства // Вопр. философии. – 1996. – № 10. – С. 46–57.
8. Рязанова А. Г. Тьюторство как новая профессия в образовании: Сб. метод. мат.-в / Отв. ред. Н. В., Муха А. Г. Рязанова – Томск : «Дельтаплан», 2001. – 159 с.
9. Сущенко Л. П. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): [монографія] / Л. П. Сущенко. Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. – С. 442.
10. Тьюторство: теорія і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lyceum-44/>.
11. Ходасевич М. В. Тьюторська система обучення : Опыт реализации в мировой практике / [авт. текста М. В. Ходасевич]. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. гос. пед. ун-та, 1997. – 17 с.
12. Чернілевський Д. В. Педагогіка вищої школи. – Вінниця : АМКСП, 2010. – 408 с.

References:

1. Bézat J. (2004) Tuteurs et tutorés sur le campus numérique FORSE. // Actes du colloque Eifad. Poitiers. p. 23 – Mode of access : http://edutice.archives-ouvertes.fr/docs/00/31/29/21/PDF/Bziat_Eifad04.pdf [in France].
2. Quintin J.-J. (2008) Accompagnement tutorial d'une formation collective via Internet. Analyse des effets de cinq modalités d'intervention tutorale sur l'apprentissage en groupes restreints: Doctorat de Sciences de l'Education. – Grenoble: Université Stendhal. 368 s. – Mode of access : <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00349013/document> [in France].
3. Bykova V.Y. Dystantsiyni navchalnyi protsess za redaktsiyeu [Distance learning process by editors] – Mode of access : <http://dm.bcoreanda.com> [in Ukraine].
4. Volobueva T. (2011) Rolovi vektory suchasnoho pedahoha [Role vectors of a modern teacher]. // Upravlinnia osvitoiu. Journal 11. pp. 12–16. [in Ukraine].
5. Garbuza T. (2011) Osnovni funktsii tiutora u protsesi dystantsiinoho navchannia inozemnoi movy studentiv VNZ Velykoi Brytanii [The main functions of the tutor in the process of distance learning of foreign language students]. // Ridna shkola. Journal 3. pp. 69–72. – Mode of access : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_3_17 [in Ukraine].
6. Kovaleva T.M. (2010) Materyaly kursa “Osnovy tiutorskoho soprovozhdeniya v obshchem obrazovanii” [Materials of the course “Fundamentals of tutor’s escort in general education”: lectures 5–8]. Pedagogicheskii univversitet “Pervoe sentyabrya”. 64 s. [in Russian].
7. Konev V. A (1996) Kultura y arkhyektura pedahohyeheskoho prostranstva [Culture and architecture of the pedagogical space]. // Voprosy fylosofyy. Journal 10. pp. 46–57. [in Russian].
8. Ryazanova A. G. (2001) Tiutorstvo kak novaia professiya v obrazovanii [Teaching as a new profession in education]. Tomsk : Deltaplan. 159 s. [in Russian].
9. Sushchenko L. P. (2003) Profesiina pidhotovka fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu (teoretyko-metodolohichniy aspekt) [Professional training of specialists in physical education and sports (theoretical and methodological aspect)] : [monohrafiya]. Zaporizkyi derzh. Un-t, 442 s. [in Ukraine].
10. Tiutorstvo: teoriia y praktyka [Tutoring: theory and practice] – Mode of access : <http://www.lyceum-44/> [in Ukraine].
11. Khodasevich M. V (1997) Tiutorskaia sistema obucheniya : Oput realizatsyy v myrovoi praktyke [Tutoring system of training: Experience of implementation in world practice]. Novosybyrsk : Novosyby. hos. ped. un-ta. 17 s. [in Russian].
12. Chernilevsky D. V. (2010) Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of higher education]. Vinnitsia. 408 s. [in Ukraine]

Денисенко Н. Г., Тараджук Д. А. Функции тьютора как педагога в системе профессионального образования

В статье представлено теоретическое обоснование научной проблемы современного состояния функциональности тьютора в системе профессионального образования. Определено содержание понятий “система образования”, “тьютор”, “тьюторство”, “тьюторская система”. Основное внимание в работе акцентировано на важности внедрения функций тьютора в образовательное пространство профессионального образования с целью усовершенствования реализации принципа индивидуализации с соискателями образования. Обоснована идея о том, что овладение будущими воспитателями специфическими функциями тьютора обеспечит приобретение навыков качественной профессиональной деятельности в системе профессионального образования. Авторами определено свое видение относительно перечня функций тьютора в системе профессионального образования. Проанализированы особенности выделения функций тьютора в системе профессионального образования Франции и Великобритании. Авторы приходят к выводу о том, что современные приоритеты профессиональной подготовки будущих тьюторов предусматривают внедрение принципа индивидуализации в работе со студентами, а учебные заведения требуют формирования нового поколения специалистов, способных самостоятельно мыслить, генерировать оригинальные идеи, принимать смелые, нестандартные решения. Овладение педагогами функциями тьютора обеспечит эффективное внедрение принципа индивидуализации в условиях профессионального образования.

Ключевые слова: тьютор, педагог, система образования, профессиональное образование, функция, сопровождение, индивидуализация, образовательная траектория.

Denysenko N. G., Taradiuk D. A. Functions of the tutor as a teacher in the system of professional education

The article gives a theoretical substantiation of the scientific problem of the modern state of the function of the tutor in the system of vocational education. The content of the concepts of "education system", "tutor", "tutary", "tutor system" is determined. The main attention in the work is emphasized on the importance of introducing the functions of the tutor into the educational space of vocational education in order to improve the implementation of the principle of individualization with the applicants of education. The idea is that mastering the future tutors with the specific functions of the tutor will ensure the acquisition of skills of high-quality professional activity in the system of vocational education. The authors defined their own vision of the list of functions of the tutor in the system of vocational education. The peculiarities of the separation of the functions of the tutor in the system of vocational education of France and Great Britain are analyzed. The authors conclude that the current priorities of the professional training of future tutors include the introduction of the principle of individualization in working with students, and educational institutions need to form a new generation of specialists who can think independently, generate original ideas, make bold, non-standard decisions. Acquiring teachers the functions of the tutor will ensure the effective implementation of the principle of individualization in vocational education.

Key words: tutor; teacher; education system, vocational education, function, support, individualization, educational trajectory.

UDC 37.017

Jabbarlı Matanat

HEYDAR ALIYEV – PROTECTOR OF OUR NATIONAL AND SPIRITUAL VALUES

The article is devoted to the activities of the national leader Heydar Aliyev, who devoted his life to preserving the national and spiritual values of the Azerbaijani people. Noted that the peculiarities of national and spiritual values, along with the emphasis on the perfection of each ethnic group, is still an excellent contribution to human civilization. It is emphasized, that for centuries formed tolerance, humanism, a system of values of a multicultural nature has become a way of life of Azerbaijanis and this has always been different from other peoples. In addition, the author emphasizing the historically human nature of the peoples of Azerbaijan, notes that they have always respected all ethnic groups regardless of their language, religion, nationality, race, and provided comprehensive care for preserving their spiritual values and traditions.

Key words: national-moral values, language, religion, human ideology, identity, national holidays, tolerance, humanism, multiculturalism.

Each nation has its own national-moral values, statehood traditions, religion, language, moral thoughts, in general, the system of wealth values. These values (humanism, tolerance, multiculturalism, and other traditions) are an excellent contribution to humanity as well as demonstrating the perfection, nationalism of each ethnic group. These national and spiritual values are inviolable wealth of the people they belong. The system of tolerance, humanism, and multiculturalism, which has been formed in Azerbaijan for centuries, has always been dominated by the spirituality of the nation and distinguished it from other nations [1].

The Azerbaijani people have historically been a humanist nation. They respected other nations, their traditions, regardless of their religion, language, nationality, race, and took care of their spirituality and traditions.

Humanism, tolerance, multiculturalism are the most important system of the Azerbaijani people.

"Multiculturalism is the term that refers to the community where many different cultures coexist.

It refers to the protection, development and harmony of cultural diversity of people belonging to different nations and religions in the country and in the whole of the world, and the integration of the ethnic groups into the national culture of nations.

Multiculturalism as the humanistic and democratic theory or ideology is the embodiment of tolerance and there is no humanism, high culture of individual and international relations, mutual understanding between people, mutual enrichment, friendship and cooperation without tolerance" [2].

Certainly, the people of Azerbaijan are historically tolerant, noble, generous, humanist approach with the care to the culture, language, religion and beliefs of all nations. These socio-psychological qualities are inherited from our national origins, our memory, ethnic thoughts and successfully continue in our independent government today.

Religious tolerance (tolerance to other beliefs and persuasions) is a moral-psychological, ethical-cultural quality based on human freedom, rights and democracy. Tolerance is to show endurance in the existence of anything that is unpleasant.

The responsible and honourable mission of preserving and transforming these national-moral values, which absorb the memory of the nation of Azerbaijan to future generations, has been carried out by National Leader Heydar Alirza oghlu Aliyev in the past century [3].

The national-spiritual values inherent to the Azerbaijani people have passed through history through years. The elderly generation, our grandparents, our mothers have tried to teach the younger generation what they have seen and heard. These teachings have gradually been transformed into folk deeds, thoughts about upbringing-education,